

Jeigu valstybė leidžiasi į ekonominę duobę, jos žmonėms, suprantama, labiau rūpi ne aplinkosauga, o savisauga. Prognozės dėl elektros ir kitų kainų kilimo vos ne visus mus pavertė atominės energetikos specialistais. Itin populiarius tapo energetinės nepriklausomybės šūkis, nors į realius darbus jo niekaip nesiseka perkelti. Šiame fone lyg ir nublinksta atsinaujinantys energijos šaltiniai. O gaila. Juk tai galėtų būti ranka pasiekiami, apčiuopiama ir labai svarbu. Mažai kas kalba ir apie naują galimybę kurti šimtus, o gal tūkstančius patikimų darbo vietų, diegiant „žaliąją“ energiją.

Lietuva neseniai įsipareigojo iki 2020 metų 23 proc. energijos pagaminti iš atsinaujinančių energijos šaltinių, o jau iki 2010 metų privalome turėti 7 proc. (pagal stojimo į Europos Sąjungą sutartį). 2008 metų pabaigoje ši dalis siekė tik apie 4,7 proc. Europos Parlamente visos politinės partijos sutaria: investicijos į atsinaujinančius energijos šaltinius lygu kovai su klimato kaita, energetinės nepriklausomybės didinimu ir kartu tūkstančių naujų darbo vietų kūrimu. Tai ypač aktualu siautėjant pasaulinei ekonomikos krizei. ES ekonomikos atkūrimo plane nemažai lėšų skiriama atsinaujinčiai energijai.

Vėjo, saulės ir vandens energija - visa tai neatlygintinos gamtos malonės (biomasės panaudojimas irgi efektyvus energetikoje, bet turi savo specifiką - apie tai būtų atskira kalba). „Eurobarometro“ tyrimas rodo: 73 proc. lietuvių pritaria vėjo energijos plėtrai, 71 proc. palaiko saulės energetiką, tuo tarpu tik 37 proc. pasisako už atominę energiją (keista: pasak valdžios ir žiniasklaidos formuojamos nuomonės – vos ne visi).

Šiandien iš saulės ir vėjo išgaunama energija yra keletą kartų brangesnė nei atominės ar šiluminių elektrinių gaminama elektra. Tačiau Ignalinos AE uždarymas – jau po 10 mėnesių, dujų ir naftos kainų šuoliavimai pareikalaus kardinalių pokyčių tiek energetikoje, tiek pramonėje, tiek buityje. Praradę galimybę „deginti“ pigią atominę elektrą būsime priremti prie sienos pirkti daug kainuojančią naftą ir dujas iš užsienio, o brangi „žalioji“ energija iš dalies atpinga. Taigi, arba mesime visas jėgas ES nubrėžtus tikslus atsinaujinčiai energetikai įgyvendinti, arba nukentėsime visi. Nemažos investicijos į vėjo ir saulės energijos įrenginius palyginti greitai atsipirktų, nes išorinių sąnaudų beveik nėra.

Ekspertai tvirtina: Lietuvos gamta ir klimatas palankiausi vėjo energetikos plėtrai. Tačiau kol kas vėjas pagamina tik apie 1 proc. visos Lietuvoje suvartojamos elektros energijos. Lietuva iki 2010 metų vėjo jėgainėms yra gavusi iš ES 200 MW galios kvotą, bet išnaudota tik 50 MW. Europos Komisija ekonomikos atkūrimo plane net 500 mln. eurų skiria vėjo energijos iniciatyvai. Elgtumėmės daugiau negu neišmintingai, jeigu šie pinigai aplenktų Lietuvą. .

2007 metais sausį Seime patvirtintoje Nacionalinėje energetikos strategijoje pasakyta, kad 2008–2009 m. Lietuvoje vėjo energetikos galia turėtų sudaryti 2,5 proc. Tokių jėgainių statyba, deja, juda vėžlio žingsniu. Žmonės, kurių kaimynystėje stūksotų vėjo malūnai, visai stabdo jų invaziją, nors leidimai statyboms išduoti. Ir ne be pagrindo. Triukšmas, blyksėjimai, vėjo srauto sukuriavimai erzina gyventojus. Taigi, plotus vėjo energetikai reikėtų rinktis atokiau nuo

gyvenviečių. Žvalgykimės į atvirą jūrą. Ten vėjo - marios. ES finansinė pagalba leido ištirti patogias vietas vėjo jėgainių parkams mūsų ekonominėje zonoje, 15-20 km nuo pakrantės. Projekto autoriai mato galimybę atviroje jūroje išdygti net 313 vėjo jėgainėms. Jie tvirtina, kad įgyvendinus šį ir kitus vėjo energijos projektus, net 60 proc. reikiamos elektros Lietuvoje galėtų „primalti“ vėjas.

Vandens energija? Juk tai irgi lobis Lietuvai, ypač sunkmečiu. Mūsų upių hidroenergijos potencialūs išteklių sudaro 15 proc. visos šalyje gaminamos elektros energijos. Kol kas 80 hidroelektrinių panaudoja tik penktadalį tų išteklių. Mokslininkai svarsto galimybę pastatyti dar porą jėgainių prie Alytaus ir Birštono, kurių galia prilygtų Kauno HE. Tačiau tam reikalingos didžiulės investicijos, mūru stoja aplinkosaugininkai, priešinasi prie Nemuno gyvenantys ūkininkai. Plinta mažosios hidroelektrinės. Tačiau ir čia įsisavinta tik 10 proc. išteklių, o toliau žengti sunkiau – vėl iškyla aplinkosaugos kliūtys.

O kaip dėl geoterminės energijos? Ekspertai teigia, kad po visa Lietuva, kilometro ir daugiau gyliuose kunkuliuoja 150-200 laipsnių siekiantis karštas vanduo. Jis idealiai tinka šildymui, bet išgavimo sąnaudos vis dar didelės.

Pats draugiškiausias aplinkai būdas gaminti elektrą – įkinkyti saulės kaitrą. Žinoma, Lietuva ne Pietų Europoje, tačiau pagal saulės energetikos potencialą esame tame pačiame langelyje kaip šiaurinė Vokietijos dalis, kur saulė jau plačiai prisijaukinta. Lietuvoje yra per 150 kv. km namų stogų, ant kurių galėtų nutūpti saulės elementai. Jeigu tai pavyktų, turėtume galią, prilygstančią visų Lietuvos elektros jėgainių galiai. Dabar Lietuvoje sumontuotų saulės baterijų plotas sudaro tik 1 000 kv. metrų. Skaičiavimai rodo, kad platesnis saulės elementų naudojimas energijos sąnaudas šildymui sumažintų iki 20 proc. Kol kas dar neišsivaikščiojęs pajėgus mūsų mokslininkų ir tyrėjų būrys. Jeigu valstybė ir privatus sektorius nukreiptų investicijas į šią perspektyvią sritį, atsirastų galimybės kurti naujas, efektyvesnes saulės elementų gamybos technologijas, eksportuoti jas, kaip ir saulės elementus.

ES valstybės tiesiog lenktyniauja, išradinėdamos privilegijas „žaliajai“ energijai. Štai Vokietijoje kiekvienas gyventojas nuo sunaudotos 1 kilovatvalandės elektros energijos moka po 1 centą į valstybės biudžetą investicijoms į atsinaujinančius energijos šaltinius. Atrodytų, vokiečiai turėtų būti nepatenkinti šiuo nauju apmokestinimu, bet taip nėra. Žmonės supranta, kad „žalia“ perspektyva padės įveikti krizę, kurs naujas darbo vietas, pagaliau stabdys klimato kaitą.

Naujasis JAV prezidentas Barackas Obama, vykdydamas rinkimų programą, kardinaliai keičia šios šalies politiką, iki šiol skeptišką dėl gamtosaugos, klimato kaitos. Energijos ministru paskirtas Nobelio premijos laureatas, fizikas Styvenas Čiu - vienas žinomiausių atsinaujinančios energijos šaltinių tyrinėtojų. JAV ketina investuoti 150 milijardų dolerių į „žaliąją“ energiją. Tai galingas ginklas kovai su klimato kaita ir naujų darbo vietų kūrimo instrumentas.

Toliausiai pažengė Skandinavijos valstybės. Švedijoje, tarkim, jau dabar iš atsinaujinančių šaltinių pagaminama 40 proc. elektros energijos, o iki 2050 - jų numatoma apskritai atsisakyti iškastinio kuro.

O juk mus skiria tik Baltijos jūra. O gal, tikėsimės, jungia?

Justas Paleckis